

Per ARMONIA RODRÍGUEZ

Traducció: Núria Salvat

Sóc conscient que el fet d'haver conegut personalment Àngel Carmona és un veritable privilegi. I quan dic *conegut*, no em refereixo al fet d'haver-hi coincidit en algun esdeveniment o treball puntual, sinó a gaudir de la seva companyia a casa meva, juntament amb altres amics, ben empoltronits en un sofà, departint sobre el cel i la terra fins a altes hores de la matinada en aquelles improvisades tertúlies que es creaven sovint, després d'un apressat "pa amb tomàquet", entre els amics més íntims. Altres vegades, al local de La Pipironda —un petit estudi que compartíem alguns dels membres del grup i on preparàvem els nostres modestos muntatges teatrals—, prosseguíem aquelles converses, però amb convidats i programades amb anticipació. A vegades eren sessions poètiques a càrrec d'algun autor jove que no havia publicat encara res, però que ho desitjava; de tant en tant, els convidats eren gent coneguda i consagrada que ens obsequiaven amb la primícia de la lectura de la seva nova obra de teatre, acabada però sense entrenar encara; o bé qui prenia la paraula era un director de teatre per explicar-nos tots els ets i uts del seu pròxim muntatge. Eren tertúlies que després es perllongaven amb un animat col·loqui. Per aquell estudi del carrer Diputació cantonada Bruc va passar tanta i tanta gent... Noms entranyables d'homes i dones que després, passat el temps, han assolit una merescuda notorietat i reconeixement.

Quina ingenuïtat la nostra...! Imaginàvem llavors que aquelles tertúlies podrien ser l'embrió d'un gran centre productor d'art, generador d'un pensament i una manera especial de concebre l'art. Tot això, evidentment, quan fóssim capaços de restaurar la democràcia, com a mínim.

No fou així. Crec, honestament, que La Pipironda no va generar ni un corrent artístic, ni un estil propi, ni tan sols un compromís col·lectiu que anés més enllà de les nostres personalitats. Però sí que estic segura que va ajudar molts a trobar el seu camí. Perquè aquella era una de les meravelloses peculiaritats d'Àngel Carmona, *anima mater* del grup: "Projectar cap a... Animar a... Descobrir que..."

Posseïdor d'una incommensurable cultura, tenia, a més, la rara habilitat de projectar un pensament global on tot estava concatenat: la reivindicació social amb l'art; l'art amb la història; la història amb la vida personal de cada un... Era capaç de trobar la relació d'una formiga amb el sol, passant per l'evolució de les espècies i la teoria de la relativitat. La cosa més simple i quotidiana per a ell tenia una relació directa amb l'elucubració intel·lectual més alambinada i complexa. Àngel Carmona era com un brollador d'aigua que surt d'una manera constant i on cadascú podia beure d'acord amb la seva set.

En el meu cas, tot el que vaig aprendre sobre teatre ho dec a ell. Víctor Mora i jo ens afegírem a La Pipironda com a amics i col·laboradors esporàdics. Un dia, però, sense saber molt bé per què, em vaig trobar sobre un escenari d'un petit teatre particular situat en una casa senyorial de la Gran Via de Barcelona, amb un davantal blanc i una còfia amb puntes, recitant la tòpica frase "señora, el té está servido" a una *Fedra*, d'Unamuno. A partir d'aquí, la meua col·laboració amb La Pipironda va ser total i absoluta i no vaig deixar-la mai del tot —encara que físicament la meua vida em portés a altres indrets i paràmetres del món—. Vaig seguir, com és natural, el meu camí, però la curiositat pel teatre que Àngel va despertar en mi em portà cap a una formació més estructurada i més professional. El tòpic s'havia convertit, per a mi, en objectiu.

Una altra capacitat meravellosa que Àngel Carmona posseïa era fer conviure, en un mateix grup i objectiu, gent de diverses procedències que normalment no s'haguessin trobat mai. I tot això sense estridència, d'una manera perfectament harmònica. Com podríem oblidar Chuti, estudiant d'enginyer, col·locat després a la IBM i investidor profund dels secrets dels ordinadors? O l'entranyable Lepe, un noieta de quinze anys guanyat pel grup en una de les nostres incursions en el desaparegut barri de Somorrostro? O Enriqueta Sevillano, que, amb els seus setanta anys ja complerts, ens seguia per viarany polsegosos i cingles per recitar, amb la seva veu profunda i greu "los pueblos, los pueblos de España..." o "aquí hay dos bandos: tú con el tuyo, yo con el mío..."? No, impossible d'oblidar-los. I un industrial —l'únic que llavors tenia cotxe— que deixava la seva oficina per fer d'ignorant de poble, alcalde cacic amb ganes d'entabanar una *donosa tabernera*... Estic segura que molts dels components de La Pipironda, encara que després no ens hàgim tornat a veure, ens considerem amics, *compañeros del alma, compañeros*.

Pot un lector d'ara imaginar-se el que representà, per a la persona jove i inquieta que jo era, ensopegar amb Àngel Carmona? A causa de la meua procedència familiar —sóc filla d'un peó caminer que va participar en l'empedrat de la plaça Catalunya, i d'una modista de roba interior— no vaig tenir cap oportunitat de trepitjar les aules de la universitat quan em pertocava, i em vaig haver de posar a treballar a catorze anys. No obstant això, el meu pare, anarquista ell, va omplir la seva casa de llibres per allò que *la cultura te hará libre*, encara que ell mateix era analfabet. Aquests llibres, jo els devorava simultanejant Zola amb el Coyote o Blasco Ibáñez amb la novel·la rosa que llogava al quiosc de la cantonada per vint-i-cinc cèntims.

El món de la Cultura, així, en majúscules, m'havia estat negat, igual que la instrucció reglamentada d'aquell moment, però Àngel obrí per a mi les portes de la curiositat. No les del compromís polític, que aquell, per tradició familiar i conviccions pròpies, ja les tenia, sinó la certificació que més enllà d'aquell compromís existien moltes altres coses de les quals jo ho desconeixia tot. A casa seva, plena de llibres, podies aconseguir qualsevol volum amb la certesa que, fullejant-lo, trobaries comentaris d'Àngel escrits al marge. Eren, per dir-ho així, uns llibres que contenien altres llibres: les reflexions d'Àngel.

Les reflexions d'Àngel que moltes vegades també les hi dibuixava. Eren divertides paròdies amb un estil còmic antic com aquell dimoniet d'ullal retorçat i cua acabada en punta de llança. Un dimoniet, tantes vegades repetit, dibuixat per algú que no creia, precisament, en el dimoni. Un Mefistòfil burleta que, curiosament, s'assemblava molt a ell.

Àngel, company de l'ànima, gràcies per haver-te creuat en el meu camí!